

DAGSINS MEINING

Stórir dagur fyri alt Føroya fólk

Skulu vit ganga eftir tí kós, sum okkara politikarar hava sett sær við at útbygja samferðslunetið í landinum, má sigast, at tað eru góðar tíðir í Føroyum, og at mett verður, at hesar fara at halda fram tey komandi árini eisini. Tí hvat land við einans 47.000 íbúgvum er ført fyri eftir fáum árum at byggja ikki færri enn tveir undirsjóvartunlar, ein vanligan tunnel og síðani eisini at gera iløgur í nýttímans Suðuroyarskip og samferðsluhavnir!

Her kunnu vit av sonnum sanna orðafellið um, at tað grør um gangandi fót. Hóast føroyingar eru ymiskir á máli, tá tað ræður um mong samfelagslig og politisk mál, so tykist vera breið semja um at betra um samferðslukervið sum heild. Dagurin í dag er rættiliga søguligur, nú tað verður skotið ígjøgnum undir Vestmannasundi. “Koyrandi” er í fyrsta undirsjóvartunlinum í Føroyum. Og er hetta í sær sjálvum bæði ein stórhending og eitt bragd. Ikki tí at vit við hesum hava uppfunnið djúpa borðiskin av nýggjum, men tí at ein so fáment tjóð megnar at gjøgnumføra eitt so stórt og krevjandi arbeiði tað verið seg peningaliga og byggiliga. Vit vilja við hesum ynskja øllum teimum, sum hava gjørt hetta møguligt, tillukku og góðan byr.

Hetta er nakað, sum alt Føroya fólk eigur æruna av, og gleðast vit um, at skjóttilin er settur á at gera undirsjóvartunnil millum Lørvík og Klaksvík. Men tá farið verður undir so stórt og krevjandi arbeiði sum tunnil til Klaksvíkar, eigur hetta ikki at verða skundað ígjøgnum bara tí at hetta skal “brúkast” politiskt. Fyrireikingararbeiðið má vera 100% og tað merkir, at spurningurin er ikki at fáa áfast millum Eysturoynna og Norðoyggjar sum skjótast, men at hetta verður gjørt á rættan og besta hátt. Vit hava alt ov mong dømi um í føroyskari samferðslu-søgu, at politisku ynskiniog lyftini hava yvirhálað skil og realismu. Har avgerðir um útbýggingar eru skundaðar ígjøgnum uttan ta neyðugu og nóg gjøllugu fyrireikingina.

Vit fegnast um, at okkara samferðslukervi er so væl útbýgt. Hetta er ein av høvuðslífvæðrunum í okkara oyggjasamfelag og ein av fortreytunum fyri trvnaði og menning kring alt landið. Hetta er eisini í tråd við tann útoyggjapolitikk, sum lunnar eru lagdir undir. Men tá farið verður undir risastórar iløgur mugu vit tryggja okkum, at tær skilabestu loysnirnar verða valdar. Tí skal tað vera vón okkara, at allir mögu-leikar verða vendir og kannaðir, áðrenn sett verður á undirsjóvartunnilin undir Lørvíksfjørð. Undir-sjóvartunnilin, sum nú knýtir Streymoynna og Vágoynna saman er eitt nýtt kapitull í føroyskari søgu. Vónandi fer hann at verða okkum øllum til gagns. Tillukku við úrslitinum higartil.

	
Socialurin	
	
Socialurin	
Stovnaður: 1927	
Ábyrgdarblaðstjóri:	Jákup Mørk jakup@socialurin.fo
Jan Müller jan@socialurin.fo	
Blaðstjóri:	Eiríkur Lindsenskov eirukur@socialurin.fo
Tíðindaleiðari:	Jústinus Eidesgaard justinus@socialurin.fo
Marknaðardeild: lysing@socialurin.fo	
Jonhard Hammer jonhard@socialurin.fo	
Finnbjørg Nattestad finnbjorg@socialurin.fo	
Anja Weihe anja@socialurin.fo	
Blaðfólk:	
Áki Bertholdsen aki@socialurin.fo	
Eyðun Klakstein eydun@socialurin.fo	
Edvard Joensen edvard@socialurin.fo	
Turið Kjølbro turid@socialurin.fo	
Stefan í Skorini stefan@socialurin.fo	
Heri á Rógvi heri@socialurin.fo	

VIÐMERKINGAR

Viðmerking til Ásbjørn Lómaklett, skúlastjóra

Eyðólv Dimon

Nú er tað so, at ongin noyð-ist at gera meg varugan við, hvat stendur í bløðunum, og at tú hevur skrivað eina rættleiðing til mín í Sosialin nr.4-2002. Eg ávaraði í míni grein ímóti ætlanunum hjá Landsstýr-inum at leggja skúlarnar út til kommunurnar, tí kvali-teturin tá fór at gerast sera óeins í ymsu skúlnum í Føroyum. Hetta siggi eg sum ein hóttan móti fólkaskúlanum, sum hevur havt sum aðalmál at geva føroysku næmingunum somu byrjan ella grund at fara víðari við í lívinum. Sum eitt ræðandi dømi tók eg fram, at næststørsta kommunu í landinum ikki hevði gjørt iløgur í teldur

fýrr enn undanfarna skúla-ár, meðan aðrar kommunur vóru farnar undir hesa iløgu fyri 10-15 árum síð-an.

Ásbjørn Lómaklett, skúlastjóri, skrivar í síni rættleiðing, at mín pástand-ur um støðuna í Klaksvík er púra burturvið og bein-leiðis ósannindi. Hann skrivar víðari, at skúlin longu í 1978 legði fyri við

serligari teldustovu við eini 12-15 teldum, og at hetta talið óktist við árunum. Skúlastjórín spyr so, hvar eg havi fingið mínar upp-lýsingar í hesum málið, og tað skal eg so svara tær.

Í januar 1998 kom KT-nevnd fólkaskúlans við eini ávegis frágreiðing nevnd ”Kunningartøkni í fólka-skúlanum”. Í hesi frágreið-ing eru upplýsingar frá øll-um skúlum í Føroyum, har **skúlastjórar**inr svarar nøkrum spurnarbløðum um støðuna viðvíkjandi kunn-ingartøkni á teirra skúla. Skúlarnir í Klaksvík hava somuleiðis sent nevndini upplýsingar. Í áðurnevndu frágreiðingini stendur, at fólkaskúlarnir í Klaksvík hava tvær pentium teldur og nýggju 486 teldur, ella

tilsammans 11 teldur, harav stendur tann eina á lær-arastovuni. Hetta vil siga, at fólkaskúlarnir í Klaksvík høvdu 10 teldur samanlagt til yvir 800 skúlanæmingar, og hetta var støðan heilt fram til seinasta skúlaár. Hesi tøl tala fyri seg. Ás-bjørn nevnr í síni rættleið-ing, at havast má í huga, at kommunan í Klaksvík var farin undir at fyrireika stórar ábøtur á skúlabygn-ingarnar, og at hetta var orsøkin til, at teir vóru so seinir á veg at gera iløgur í KT. Tað er júst hesum eg royni at ávara ímóti, at kommunurnar vegna manglandi orku/vilja ikki klára at umsita tað iløguna, sum fólkaskúlin er fyri eitt hvørt samfelag.

Tað trygga beinið verður piðað

Tummas Eli Høj Joensen

Føroyski búskapurin stend-ur á tveimum beinum (fiskivinnu og blokkstuðli). Av hesum báðum, hevur blokkstuðulin víst seg at verið tað tryggara beinið. - Men nú verður hetta beinið piðað.

Herfyri metti ein bú-skaparfrøðingur, at skulu vit sjálvi finna nýggjar inn-tøkur istaðin fyri blokkin, so skulu vit økja um okkara útflutning við 2,4 milli-ardum krónum árliga. Vit skulu sostatt meira enn tví-falda okkara útflutning, fyri at fáa 1 milliard kr. meira at ráða yvir.

Eg veit ikki, um hetta er heilt rætt. Men tað ljóðar sannlíkt, burtursæð frá, at tað verður trupult at finna rávørur v.m., til eina slíka øking í útflutninginum. Hetta merkir eisini, at vit nú orsakað av rikisfelags-skapinum liva, sum um vit høvdu ein útflutning uppá

4,4 milliardir og ikki góðar 2 milliardir krónur.

Tey ið komu við uppskot-um og festu herróp á blað um niðurskurð av blokkin-um, skilda okkum eina ítøkiliga frágreiðing um tær ætlanir, ið liggja fyri framman og sum skulu koma istaðin fyri tað eina beinið, sum er blokkurin. Tí enn er tunnligt við upp-lýsiningum um, hvat er í væntu.

Sjálvberandi búskapur
Vit tosa so nógv um, at før-oyski búskapurin skal gerast sjálvberandi. Vit skulu ikki hava ein blokk-stuðul á hvørjum ári frá

Dønum ! Vit skulu gjalda alt sjálvi við tveimum trið-ingum av tí peningi, ið er á figgjarlógini. Tann eina triðingin vilja vit hvørki eiga ella hava nakað við at gera, tí hesin triðingurin er at rokna sum ein olmussu-gáva frá dønum. Tað verður enntá sagt, at hendan olmussugávan ger tað bein-leiðis ómøguligt fyri hvønn einasta føroyska politikkara at stýra við ábyrgd ! Tí, sum teir siga, ein kann ikki stýra við ábyrgd, tá “ol-mussupeningur “ er uppi í leikinum !

Er tað virkiliga so, at um vit føroyingar loysa frá Danmark og sleppa av við blokkin, at alt verður bara gott?

Er tað meira føroyskt at fáa pengar frá Nato, enn tað er at fáa pengar úr Dan-mark?

Hví verður alt sum kemur úr Danmark kallað “olmussa”, meðan tað sum kemur til dómis úr Íslandi er “ein útrætt bróðurhond”? Nei, lat okkum takað saman lógvatøk, bretta uppum armar og byrja uppá at dagføra okkara skipanir á øllum økjum. Tá nústani vita vit, hvat í krevst av stuðuli til okkara búðskap.

Eg skal enda við, at ynskja øllum lesarunum eitt gott nýggjár.

VIÐMERKINGAR

Eitt minstamark av sannleika Ingeborg

Páll á Reynatúgvu
Løgtingsmaður fyri Tjóðveldisflokkin

Væl vitandi um at tað populerpolitiskt altíð er býtt av einum politikara at tala at einum fakfelags-leiðara, so kann fram-førslan hjá Ingeborg Vinther í ÚF nýggjárs-aftan, ikki fara óátalað aftur við borðinum. Kosta hvat tað kosta vil.

Nýggjársaftan hevði ÚF eina annars áhugaverða afturlitandi sending. Ymsir framstandandi gestir vóru bodnir á gátt, og valskeiðið sum skjótt er farið, varð mett um, og vigað úr yms-um herðahornum. Og alt gott um tað, sjálvandi royn-ir hvør einstakur at fáa sína útgávu av veruleikanum upp í ljósið, kanska serliga um tí er politikari. Soleiðis er leikurin nú einafærd.

Ymiskt varð sjálvandi hvat hvør metti varð komið av skafti, men ein var tó sum skarði burturúr í vantandi innliti, og um ikki tað er nøktandi lýsing, so má Ingeborg Vinther í minsta lagi leggja rygg til at hon fer øgiliga lætt um sannleika, rættleika og veruleika, í hesum føri ið hvussu er.

Havandi í huga hvussu stóran part av føroya fólki Ingeborg Vinther umboðar, so tykist tað ræðandi at hon ger sær so nemmar, av-

markaðar, og í hesum føri rangar fakfelagspolitiskar niðurstøður av fërda poli-tikkinum farnu skjótt 4 árin.

Tað eru jú onnur fólk í Føroyum, sum kenna tað sum skyldu at berjast fyri rættindunum hjá okkara verkafólki, og sum gera tað. Eisini innan fyri polit-isku skipanina, og eg kann prógva at sitandi samgonga millum tjóðveldisflokkin, fólkaflokkin og sjálvstýris-flokkin hevur gjørt stør-broytingar ið betra um samlaðu livikorini hjá verkafólkinum. Eg fari tí her at vísa á tey klípi og varðar, sum onkursvegna vóru ætlaði sum trygd og dygd hjá føroyska verka-fólkinum frá sitandi sam-gongu.

Dagpeningaskipanin

Sum tað einasta positiva nevndi Ingeborg Vinther nýggju dagpeningaskipan-ina og tað skal hon hava tøkk fyri. Nýggja dagpeningaskipanin er eitt risaframbrót. Fyri tað fyrsta so loyvir hon verkafólki at

vera sjúk eins og øll onnur uttan at vera skerd í løn. Altso teir tveir karens-dagarnir eru burtur fyri fyrstu fer yvirhøvur. Frá-boðanarskyldan er broytt til tað betra fyri verkafólkið og tíðarskeiðið tú kann vera sjúkrameldaður uttan at detta úr skipanina, er mun-andi longt, og er nú 10 av 12 mánaðum. Ein broyting ið serliga kemur fólki við lívshóttandi sjúkum tilgóð-ar.

Lat meg leggja afturat, at nýggja dagpeningaskipan-in, sum var ein rein semja millum tjóðveldisflokkin, fólkaflokkin og sjálvstýris-flokkin, er ein munandi betri skipan enn tann sum Ingeborg Vinther, saman við arbeiðsgevarafelagnum skjeyt upp fyri Løgtingin-um.

Barsilsskipanin

Um Ingeborg Vinther ikki hevur lagt merkið til nýggju barsilsskipanina, so eru tað onnur verkafólk sum hava tað. Summi so-mikið væl at tey í veruleik-anum hava fingið meira av løn/pengum í barsilstíðar-skeiðnum, enn tey fingi meðan tey vóru í arbeiði.

Ein skipan sum tryggjar at føroysk verkafólk fyri fyrstu ferð í søguni, kunnu økja um familjuna uttan at hugsa um lønarniðurskurð av barsilstíðarskeinum.

Ein veruleiki er tað helst at fleiri hava fingið lønar-hækking, ella meira enn tey

høvdu fingið um tey vóru til arbeiðis. Og tá politiska skipanin royndi at viðgera henda trupulleika og fáa hann rættaðan, tá mintist Ingeborg Vinther knappliga at vit høvdu fingið ein nýggjan barsilsgrunn, tí hon lovaði bál og brand um politiski myndugleikin rættaði skeivleikan. Sostatt fáa, helst fleiri fólk dagin í dag, meiri í løn meðan tey eru í barsilsfarloyvi, enn tá ið tey eru til arbeiðis. Undir øllum umstøðum eitt polit-iskt framstíg verkafólk-inum at gagni. Somikið má staðfestast.

Arbeiðsumhvørvislógn

Samgongan millum Tjóð-veldisflokkin, Fólkaflokkin og Sjálvstýrisflokkin hevur eisini sett í verk eina nýggja arbeiðsumhvørvis-lóg sum greitt broytir ma-skinmindaða arbeiðsum-hvørvið í gomlu lógini, til í dag at tryggja verkafólkið í samlaða arbeiðsumhvørv-inum. Eins væl móti sálar-ligum ágangi, og móti skaðaelvandi maskinum. Eisini eitt greitt framstíg verkafólkinum at gagni.

Pensjónslógn

Væl vitandi um at nógvir pensionistar eru fyrrver-andi verkafólk, so er styrk-in í nógv útskeldaðu pen-sjónslógini at teir pension-istar, sum ikki hava aðrar pensjónsskipanir, hóast alt fáa størsta ágóðan av nýggju pensjónsskipanini.

Og enn hava verkafólkini hjá Ingeborg Vinther ikki nakra arbeiðsmarknaðar-pensjón, men tað kunnu hvørki Karl hjá Talis, ella sitandi samgonga lastast fyri.

Ein sannroynd er tað tó at samgongan sær hvussu vánalig pensjónsstøðan er hjá m.a. limunum hjá Inge-borg, og tí roynir samgong-an saman við restini av politisku skipanini og før-oyska arbeiðsmarknaðinum at finna eina breiða po-litiska semju um arbeiðs-marknaðarpensjónina, sum kemur at vera øllum før-oyska arbeiðsmarknaðinum at gagni. Leggjast skal afturat at tað ikki er nøkur løtt uppgáva.

Skattalættar

Skattalættarnir hjá sitandi samgongu hava havt sum mál at lætta um skatta-trýstið hjá lægru inntøk-unum, og hóast 80 mió. kr ikki er øll verðin í hesum samanhangi, so er tað tó saman við hinum betran-unum eg havi nevnt omanfyri, enn eitt klípi í verkamannavarðan sum kemur at standa eftir hesa samgongu.

Hvønn umboðar

Ingeborg?

Ingeborg Vinther er sjálv fyrrverandi politikari, so hon veit væl at skal tú fáa nakað av skafti, so mást tú gera politiskar semjur. Eg skal lata vera við at spyrja

hvat Ingeborg sjálv fekk frá hondini sum politikari – søgan talar fyri seg, og flestu fólk hugsa eisini sjálvi.

Tí Ingeborg - er einki at ivast í at tú hevur stríðst títt stríð fyri føroyska verka-fólkið, men vælsignað ger ikki tað mistak, nú Verka-mannafylkingin er farin, at tú leggur teg í fangin á nokrum ávisum flokki og kastar gor og gall eftir hin-um flokkunum. Víst er, at allir flokkar eiga limir í Føroya Arbeiðarafelag, og helst skuldi tað verið rúm fyri øllum flokkum í huga-heiminum hjá leiðsluni í Føroya Arbeiðarafelag.

Eg meti avgjört ikki at henda samgongan hevur sviðið verkafólkið í Føroy-um. Heldur tvørturímóti.

At enda kundi verið áhugavert at fingið at vita hvørji mál Ingeborg Vinth-er og Føroya Arbeiðara-felag hava sett sær í nýggja árinum, og komandi árin. Hvør veit kanska kundu vit hjálpst at fram á leið, heldur enn at berjast um hvat hvør ikki gjørdi nóg væl í tí farna!

Við nýggjárskvøðu.

Villeiðandi grundgevingar – frá javnaðarmanninum Eyðólvi Dimon

Jógvan við Keldu
løgtingsmaður og fyrrverandi borgarstjóri í Klaksvík

Tá størri dentur verður ladur á partapolitikk enn rættar upplýsingar, verður bóðskapurin ofta - í besta falli - villleiðandi og ó-sannur.

Tað var ein løgin kensla at sita við, eftir at hava lisið greinina hjá Eyðólvi Dimon - “Skúlin eitt lands-mál” - í Sosialinum sein-asta leygardag.

Hesin er ímóti at føroyski fólkaskúlin verður lagdur í kommunalar hendur, tí sigur hann: “Lond-ini uttan um okkum fóru fyri fleiri árum síðan undir at leggja uppgávur út til kommunur-nar. Men har finnast ongi dømi, sum vísa, at tað er ein fyrimunur at leggja

skúlarnar út til kommun-urnar.” Nú veit eg ikki hvørjar kanningar hesin hevur gjørt, eg veit heldur ikki hvussu objektivt hann lesur gjørdar kanningar, men øll vita, at ikki so fáir serfrøð-ingar hava givið dømi um batar við skúlum, sum eru komnir á kommunalar hendur, eftir ávísar niður-gongdir bæði í námsfrøði og sjálvum rakstrinum so leingi “landið” hevði um-sitingarrættin.

Soleiðis, sum viðurskift-ini hava verið í Føroyum, her gjaldingarmynstrini hava verið tvey og trýbýt, verða tað altíð “grá øki”, har hvørgin partur sigur seg at hava ábyrgd. – Tað hevur givið bæði landi og komm-unum nógv høvuðbrýggi og stovnum stórar trupulleikar. Umráðandi er, at peningur fylgir við, tí kommunur yvirtaka mál at umsita, sum eitt nú skúlaøkið.

Eyðólvur má veruliga vita betur

Tá so hugt verður eftir eini av grundgeving Eyðólvs fyri, at tað er lívshættisligt at leggja skúlan reint í kommunalar hendur, visir hann til dømi, har hann m.a. sigur: “Klaksvíkar kommuna er gott dømi.... so keypti Klaksvíkar Kommuna fyrstu teldurnar til skúlarnar undanfarna

skúlaár. Aðrastaðni í land-ini høvdu fólkaskúlarnir havt teldur og telduundir-vísing í 10-15 ár”.

Víðari sigur hann: “Um næststørsta kommunan í landinum hevur so litla orku/vilja at røkja skúlan, hvat kann avleiðingin tá ikki gerast í kommunun-um....”

Hetta er beinleiðis ósatt. Henda grundgeving og ákæra er bæði skeiv og grundleys, og hon er upp aftur meiri politisk enn praktisk, men hon verður eisini givin av eirinda-leysum javnaðarmanni, fyri at gera álöp á eina fólkaálaksstýrða kommunu og núsitandi landsstýris-samongu. – Tá er enda-málið annað enn at geva rættar upplýsingar.

Klaksvíkar skúlar teldu-frálæru í meiri enn 20 ár

Meira enn 20 ár eru liðin, síðani Klaksvíkar Skúlar fóru at geva teldufrálæru, og tá vóru teldur keyptar. Eisini hevur verið dagført á hesum øki, annað er so, at fyri tveimum árum síðani, tá ein nýggj skipan varð gjørd, og landskassin rind-aði 50% av iløgukostn-aðinum, sum eina kom-pensatión, hetta sum var avtala millum land og kommunur, keypti Klaksv-íkar Kommuna eins og flestu aðrar kommunur eisini nakrar teldur, um-framt tær ið Klaksvíkar Skúlar høvdu frammanund-an.

Um so er, at Javnaðar-flokkurin tekur støðu um skúlaverkíð undir tílíkum skeivum og villleiðandi upplýsingum, er einki at siga tíli, at flokkurin er ímóti allari menning á skúlaøkinum við kommun-

unum sum ábyrgdarøki.

Eg fari tí í hesum við-fangi at takka Ásbirni Lómklett skúlastjóra fyri hansara gevandi, skilagóðu og objektívu rætteiðing til Eyðólv Dimon og Javnað-arflokkin.

Tá skrivning er meiri politisk enn praktisk, verða upplýsingar í besta falli villleiðandi og ósannar, og lat tað vera sagt her, at hesin javnaðarmaður áður hevur á sama hátt “út-merka” seg í politiskari skrivning.